

**ZESZYTY NAUKOWE NR 4 (76)
AKADEMII MORSKIEJ
SZCZECIN 2004**

WYDZIAŁ INŻYNIERYJNO-EKONOMICZNY TRANSPORTU

Anna Mierzejewska
Aleksander Królikowski

**Leasing
jako źródło finansowania małych i średnich przedsiębiorstw**

Od 1989 roku w wyniku transformacji polskiego systemu gospodarczego nastąpił gwałtowny rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Przedstawiono ogólną charakterystykę MSP wraz z podziałem kapitałów ze względu na różne kryteria. Szczególną uwagę zwrócono na leasing jako sposób finansowania MSP. Omówiono różnice pomiędzy podstawowymi rodzajami leasingu. Przedstawiono strukturę przedmiotową leasingu ogółem wraz z podziałem na największych dziesięciu liderów świadczących usługi leasingowe.

**Leasing
as a Source of Financing Small and Medium Enterprises**

Since 1989 in result of transformations of the Polish economic system there followed a rapid development of medium and small enterprises (MSEs). The article presents a general profile of MSEs along with the division of capital according to various criteria. Particular attention has been devoted to leasing as a form of financing the MSEs. Different kinds of leasing have been discussed. The object structure of leasing has been presented both in general terms and with division into ten greatest leaders who render leasing services.

Wprowadzenie

Wraz z procesem transformacji systemu gospodarczego w Polsce nastąpił znaczny rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), które obecnie odgrywają ogromną rolę zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej państwa. Świadczą o tym dane statystyczne informujące, że dają one pracę co drugiemu zatrudnionemu w gospodarce i uczestniczą w tworzeniu więcej niż połowy produktu krajowego brutto. Ich właściciele posiadają wiedzę i umiejętności, dotyczące zarządzania przedsiębiorstwem, które umożliwiają im spełnienie dwóch głównych zadań polegających na:

- dążeniu do utrzymania przedsiębiorstwa na rynku,
- chęci jego rozwijania.

Do spełnienia tych celów potrzebny jest kapitał. Coraz bardziej powszechnym źródłem finansowania różnorodnych przedsięwzięć inwestycyjnych, z którego to korzystają małe i średnie przedsiębiorstwa jest leasing. Umożliwia on przyspieszenie rozwoju przedsiębiorstwa bez angażowania w ten proces znacznego kapitału, bowiem maszyny, urządzenia, środki transportu, komputery można pożyczyć. Ta forma finansowania znacznie się rozpowszechniła wśród przedsiębiorców i cieszy się coraz większym zainteresowaniem.

Ogólna charakterystyka małych i średnich przedsiębiorstw

Pojęcie małych i średnich przedsiębiorstw nie zostało jednoznacznie zdefiniowane. Istnieje wiele pojęć i definicji na określenie tych podmiotów gospodarczych. Stosuje się powszechnie dwa kryteria: jakościowe i ilościowe.

Cechami jakościowymi charakteryzującymi MSP są:

- ich struktury organizacyjne o niewielu szczeblach zarządzania, małej rozpiętości, krótkich kanałach przepływu informacji, praktycznie z jednym centrum decyzyjnym. Tego typu struktury (struktury płaskie) podnoszą szybkość reakcji przedsiębiorstwa na zmiany w otoczeniu, co przyczynia się do wzrostu efektywności jego funkcjonowania i sprzyja zwiększaniu wartości rynkowej firmy;
- ekonomiczna i prawna samodzielność właściciela firmy. Oznacza to, że właściciel posiada swobodę decyzyjną, nie podlega kontroli osób trzecich, każdy zamiar realizuje na własne ryzyko;
- rodzinne stosunki panujące w przedsiębiorstwie, bowiem zatrudnienie znajdują zazwyczaj członkowie rodziny;
- tworzenie tych jednostek (zwłaszcza w początkowej fazie) dokonuje się na bazie oszczędności właścicieli, znajomych lub krewnych.

Jako najczęściej wyróżniane kryteria ilościowe zaliczania podmiotów gospodarczych do sektora MSP występuje:

- wielkość zatrudnienia;
- wartość majątku, czyli aktywów;
- wartość obrotu, tj. przychodów z całokształtu działalności lub z działalności podstawowej, operacyjnej (sprzedaż wyrobów, towarów i usług).

Kryterium wiodącym jest liczba zatrudnionych w danej jednostce, potem dokonuje się dalszych podziałów, np. ze względu na majątek, kapitały, obroty, wyniki finansowe itp.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Europejskiej z 1996 roku za małe firmy uważa się te, które zatrudniają od 5 do 250 pracowników, a ich roczny obrót nie przekracza 5 mln euro. Ponadto uwzględnia się fakt, że nie więcej niż 25% udziałów znajduje się w jednej lub kilku spółkach nie objętych definicją małych przedsiębiorstw, z wyjątkiem przedsiębiorstw z udziałem inwestycji publicznych, spółek *venture capital* oraz inwestorów instytucjonalnych, pod warunkiem niesprawowania przez nich kontroli¹.

Za średnie przedsiębiorstwo w Unii Europejskiej uważa się firmę:

- która zatrudnia od 51 -250 pracowników,
- jej roczny obrót nie przekracza 40 mln euro,
- suma bilansowa nie jest wyższa niż 27 mln euro,
- a ponadto, w sumie bilansowej nie więcej niż 25% udziałów znajduje się w rękach jednej lub kilku spółek nie objętych tą definicją.

W Unii Europejskiej definiuje się również przedsiębiorstwa mini, które zatrudniają tylko właścicieli i mikro, zatrudniające od 1 do 4 pracowników².

W Polsce stosowana jest definicja małego i średniego przedsiębiorstwa (a właściwie małego i średniego przedsiębiorcy) oparta na ustawie Prawo działalności gospodarczej³. Według tej definicji⁴ za małego przedsiębiorcę uważa się podmiot gospodarczy, który w poprzednim roku obrotowym:

- 1) zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników,
- 2) osiągnął przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 7 milionów euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na ko-

¹ A. Skowronek-Mielczarek: *Małe i średnie przedsiębiorstwa*, C.H. Beck Warszawa 2003, s. 3.

² Tamże s. 3.

³ Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r., *Prawo działalności gospodarczej*, Dz. U. nr 101, poz. 1187.

⁴ Art. 54 ust. 1 oraz art. 55 ust. 2 ustawy.

niec poprzedniego roku obrotowego nie przekroczyła równowartości w złotych 5 milionów euro.

Nie uważa się za małego przedsiębiorcę podmiotu, w którym inni przedsiębiorcy spoza tej grupy mają:

- 1) więcej niż 25% wkładów, udziałów lub akcji,
- 2) prawa do ponad 25% w zysku,
- 3) więcej niż 25% głosów w walnym zgromadzeniu wspólników (akcjonariuszy).

Za średniego przedsiębiorcę uważa się podmiot nie będący w powyższej grupie, który w poprzednim roku obrotowym:

- 1) zatrudniał rocznie mniej niż 250 pracowników;
- 2) osiągnął przychód netto ze sprzedaży, towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 40 milionów euro, lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku nie przekroczyła równowartości w złotych 27 milionów euro.

Nie uważa się za przedsiębiorcę średniego podmiotu, w którym przedsiębiorcy mali i średni posiadają:

- 1) więcej niż 25% wkładów, udziałów lub akcji;
- 2) prawa do ponad 25% udziałów w zyskach,
- 3) więcej niż 25% głosów w zgromadzeniu wspólników (akcjonariuszy).

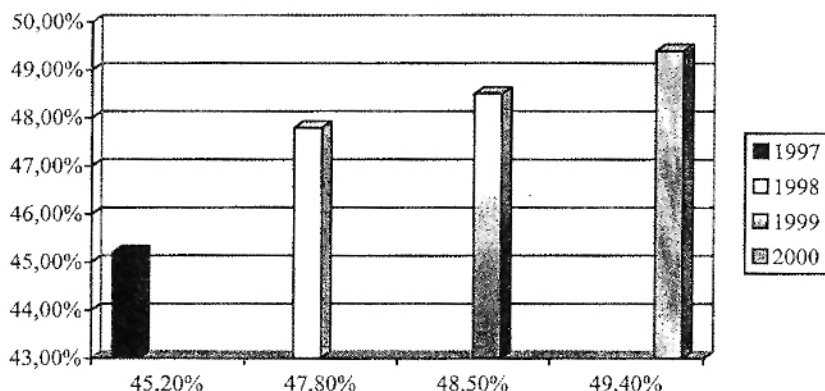
W krajach Unii Europejskiej małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią prawie 99% ogółu przedsiębiorstw. Zapewniają one miejsca pracy 2/3 zatrudnionych obywateli i wytwarzają blisko 60% PKB całej Unii. Wpływają w sposób decydujący na rozwój ekonomiczny oraz konkurencyjność gospodarek krajów Unii Europejskiej na rynku międzynarodowym⁵.

W Polsce transformacja ustrojowa stworzyła warunki, sprzyjające szybkiemu rozwojowi sektora MSP. W bardzo krótkim czasie musiał nastąpić proces głębokich przemian i dostosowań do zmieniających się dynamicznie warunków gospodarczych kraju. Po rozlicznych zmianach, małe i średnie firmy stały się szansą dla tych, którzy tracą pracę, korzystają z wysokich odpraw lub łączą posiadane kapitały razem z innymi jednostkami, znajdującymi się w takiej samej sytuacji⁶. Aktualnie małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią w Polsce ponad

⁵ *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej*. Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej i Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Warszawa 2003, s. 3.

⁶ M. Strużycki: *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem. Uwarunkowania Europejskie*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa 2002, s. 20.

99,8% ogólnej liczby przedsiębiorstw i pełnią ważną rolę w gospodarce, wpływając na tak istotne kwestie jak: wzrost gospodarczy, konkurencyjność, zmiany struktury gospodarczej i wielkość bezrobocia⁷. Ich udział według klasyfikacji GUS w tworzeniu produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach systematycznie wzrasta (wzrost ten dotyczy zarówno sektora publicznego jak i prywatnego – chociaż ten drugi jest tu dominujący). W 2000 roku od małych i średnich przedsiębiorstw pochodziło 49,4% PKB ogółem⁸. Kształtowanie się udziału MSP w tworzeniu PKB Polski w poszczególnych latach przedstawia wykres na rysunku 1.

Rys. 1. Udział MSP w tworzeniu PKB Polski w latach 1997–2000

Fig. 1. Share of MSEs in Poland's GDP (Gross Domestic Product) in the years 1997–2000

Źródło: Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa luty 2003, s. 26.

Sektor ten zatrudnia 54,5% siły roboczej w skali całej gospodarki, natomiast udział zatrudnionych w samym sektorze prywatnym w ogólnej liczbie zatrudnionych w sektorze MSP wzrasta do 78,0%. Wynika z tego, iż sektor MSP stał się niewątpliwie motorem napędowym polskiej gospodarki.

⁷ Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006. Ministerstwo Gospodarki i Polityki Socjalnej, Warszawa luty 2003, s. 23.

⁸ W. Pluta: *Finanse małych i średnich przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2004, s. 24.

Podział i charakterystyka wybranych form finansowania małych i średnich przedsiębiorstw

Powstanie oraz rozwój małego i średniego przedsiębiorstwa, tak jak i każdego innego podmiotu gospodarczego, nierozzerwalnie wiąże się z pozyskiwaniem przezeń środków finansowych oraz ich późniejszym gospodarowaniem.

Podziałów kapitałów można przeprowadzić ze względu na następujące kryteria⁹:

- prawo własności kapitału,
- czas dyspozycji kapitałem,
- przedmiot finansowania,
- źródło pochodzenia kapitału.

Podział oparty na wymienionych kryteriach przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Podział kapitałów
Division of capital

Lp.	Kryterium podziału	Rodzaj kapitału
1.	Prawo własności kapitału	własny
		obcy
2.	Czas dysponowania kapitałem	krótkoterminowy
		średnioterminowy
		długoterminowy
3.	Przedmiot finansowania	pierwotny, założycielski
		bieżący
		inwestycyjny
4.	Źródło pochodzenia kapitału	zewnętrzny
		wewnętrzny

Źródło: opracowanie własne

⁹ A. Skowronek-Mielczarek: *Źródła zewnętrznego finansowania małych i średnich przedsiębiorstw Polsce*. Oficyna Wydawnicza Główniej Szkoły Handlowej, Warszawa 2002, s. 61-62; A. Królikowski: *Finanse i bankowość (wybrane zagadnienia)*, Wyższa Szkoła Morska, Szczecin 1999, s. 33.

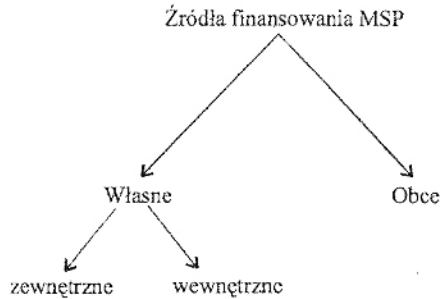
Kapitał własny daje prawo własności przedsiębiorstwa jego dawcy (właścicielowi). Ma on prawo do podejmowania bieżących i strategicznych decyzji dotyczących przedsiębiorstwa, prawo wyboru dowolnego celu finansowania a także uczestniczy on w podziale wypracowanego zysku lub pokryciu straty odpowiednio do wartości wniesionego kapitału. Kapitał obcy jest oddany do dyspozycji przedsiębiorstwa przez jego właściciela na określony czas, po upływie którego musi być zwrócony, pochodzi zawsze z zewnątrz przedsiębiorstwa. Kapitały krótkoterminowe mają okres zwrotu do 1 roku i najczęściej charakter kapitałów obcych, średnioterminowe obejmują zwykle zobowiązania o terminach wymagalności od 1 roku do 3 lat, natomiast kapitały długoterminowe to kapitały obce o terminie spłaty ponad 5 lat, oraz kapitały własne. Finansowanie pierwotne występuje przy zakładaniu nowego przedsiębiorstwa i wnoszeniu do niego kapitałów własnych przez właścicieli. Finansowanie bieżącej działalności polega na zapewnieniu ciągłości w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa na skutek ciągłego dopływu środków finansowych uzyskanych z przychodów. Odpowiednia polityka finansowa powinna zapewnić płynność bieżącą przedsiębiorstwu. Finansowanie rozwoju ma służyć realizacji procesów inwestycyjnych. Zazwyczaj przekracza ono możliwości kapitałów własnych przedsiębiorstwa i często opiera się na kapitałach obcych. Finansowanie wewnętrzne często określane jest mianem samofinansowania, opiera się głównie na redystrybucji zysku netto i amortyzacji. Traktowane jest jako podstawowe źródło finansowania, które potrafi zapewnić przedsiębiorstwu dalszy rozwój i korzyści dla właścicieli. Finansowanie zewnętrzne obejmuje dopływy środków finansowych spoza przedsiębiorstwa. Może polegać na zwiększaniu kapitałów własnych albo zwiększaniu zadłużenia przedsiębiorstwa. Stosowane jest głównie w procesach rozwojowych i inwestycjach. Finansowanie własne w praktyce oznacza finansowanie zadań podejmowanych przez przedsiębiorstwo kapitałami własnymi. Może mieć ono zarówno charakter wewnętrzny, jak i zewnętrzny w stosunku do przedsiębiorstwa. Główne źródła finansowania własnego wewnętrznego to¹⁰: zysk netto, amortyzacja przekształcenia w majątku i kapitałach. Do źródeł własnych wewnętrznych zaliczamy: wnoszone przez wspólników dopłaty, fundusze *venture capital* i emisje na rynku pozagiełdowym. Kapitał obcy pochodzi zawsze z zewnątrz, gdy mówimy o MSP, to najczęściej wymieniamy: kredyt bankowy, kredyt handlowy, leasing i faktoring. Podział źródeł finansowania MSP przedstawia schemat na rysunku 2.

Różnorodność możliwości finansowania rodzi konieczność posługiwania się określonymi instrumentami, aby decyzje dotyczące wyboru źródeł finansowania i kreacji kapitału były jak najbardziej racjonalne. Zgromadzone kapitały muszą być później optymalnie inwestowane, prowadząc do realizacji podstawowego

---

¹⁰ M. Strużycki: *Zarządzanie małym ...*, op. cit., s. 232–233.

celu strategicznego każdego przedsiębiorstwa, jakim jest maksymalizacja jego wartości rynkowej¹¹. Kapitał własny jest trwale związany z przedsiębiorstwem. Jego zaletą jest to, iż może on być przeznaczony na finansowanie dowolnego celu przedsiębiorstwa (w odróżnieniu od kapitału obcego). Stosowanie go przez małe i średnie firmy nie pociąga za sobą żadnego kosztu w przeciwieństwie do kapitału obcego. Jednakże jego wielkość jest ograniczona, stąd MSP muszą do realizacji swych przedsięwzięć korzystać z kapitałów obcych, między innymi z kredytu bankowego.

Rys. 2. Podział źródeł finansowania MSP

Fig. 2. Division of financing sources of MSEs

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Skowronek-Mielczarek: *Źródła zewnętrznego ...*, op. cit. s. 66-67; A. Królikowski: *Finanse i bankowość ...*, op. cit. s. 33.

Przez kredyt bankowy rozumiemy warunkowe przekazanie kredytobiorcy siły nabywczej (lub zdolności płatniczej), przez kredytodawcę w tym wypadku bank. Warunkowe przekazanie wyraża się tym, że kredytodawca udziela kredytobiorcy dostępu do swego kapitału tylko wówczas, gdy zobowiązuje się on do zwrotu kredytu w uzgodnionym terminie wraz z odsetkami i innymi opłatami. Kredyt bankowy jako instrument obcego finansowania małego i średniego przedsiębiorstwa jest przez nie często stosowany, w przeciwieństwie bowiem do przedsiębiorstw dużych nie mają one bezpośredniego dostępu do wysoko zorganizowanego rynku kapitałowego (nie mogą powiększać kapitału własnego przez emisję akcji i kapitału obcego przez emisję obligacji). W całym sektorze wzrasta udział kredytów bankowych w strukturze kapitałów. Udział kredytów długoterminowych wzrósł z 6,5% całości kapitałów w 1995 roku do 7,7% w 2001 roku, a odpowiednio udział kredytów krótkoterminowych z 3,3 do 6,9%, czyli po-

¹¹ M. Strużycki: *Zarządzanie małym ...* op.cit., s.231.

dwoił się¹². Może to wynikać z faktu, że rozwijająca się konkurencja w sektorze bankowym sprawiła, że banki dostrzegły potrzeby kredytowe tego sektora i w ich ofertach można napotkać pakiety produktów bankowych, skierowanych właśnie do MSP (np. BIG Bank Gdański SA, BGŻ SA, Kredyt Bank SA, Raiffeisen Bank Polska SA). W tych ramach przedsiębiorca uzyskuje najczęściej trzy rodzaje usług: bieżącą obsługę, zarządzanie nadwyżkami finansowymi oraz produkty kredytowe.

Kredyt handlowy (znany także jako kredyt od dostawcy, kredyt kupiecki, towarowy) stanowi formę krótkoterminowego pozabankowego finansowania przedsiębiorstwa. Jest on rozpowszechnioną pod względem częstotliwości i zakresu formą obcego finansowania podmiotów gospodarczych. W odróżnieniu od kredytu bankowego nie polega on na przekazaniu do dyspozycji odbiorcy środków płatniczych, lecz na wspólnie uzgodnionym czasowym odroczeniu płatności za dostarczone towary lub usługi. Jest instrumentem dostawcy używanym do skłonienia odbiorcy, aby podjął decyzję o zakupie jego towarów lub usług. Jest zatem istotnym warunkiem zbytu towarów dostawcy i instrumentem maksymalizacji wolumenu sprzedaży, tj. zasadniczego celu jego działalności gospodarczej. Na rynku nabywcy panuje ogólna łatwość uzyskania kredytu handlowego i wynegocjowania korzystniejszych warunków płatności za dostawy, podczas gdy na rynku sprzedawcy panuje ogólna rezerwa w udzielaniu kredytu handlowego i tendencja do zaostrzania warunków płatności za dostawę towarów i usług (krótsze terminy płatności, brak tolerancji wobec przekroczenia terminów płatności, itd.).

Specyficzną formą finansowania jest faktoring¹³ – to forma finansowania kontraktów krótkoterminowych, polegających na nabywaniu wierzytelności handlowych przez wyspecjalizowane instytucje faktoringowe (faktorów). Tradycyjna forma faktoringu ma na celu zabezpieczenie przedsiębiorstwa przed utratą wierzytelności, nie jest on kredytem i nie powoduje powstania zadłużenia, natomiast stwarza możliwość wyeliminowania „złych” długów. Zaletą jest również to, że faktorant (sprzedający wierzytelności) w sposób stosunkowo łatwy i szybki ma dostęp do środków pieniężnych za dostarczone przez niego odbiorcom np. towary, surowce, usługi. Przedsiębiorstwa, które korzystają z usług faktoringowych osiągają płynność finansową, faktury ich bowiem natychmiast zamieniane są na gotówkę

¹² A. Skowronek-Mielczarek: *Małe i średnie ...*, op. cit., s. 71.

¹³ E. Jarocka: *Finanse przedsiębiorstw systemu bankowego, budżetowego, ubezpieczeń*, Difin, Warszawa 2003, s. 111.

a skrócony cykl oczekiwania na należności powoduje oszczędności odsetkowe¹⁴. Coraz bardziej powszechnym źródłem finansowania MSP jest leasing. Popularność tej formy finansowania obcego (mimo dość znacznych kosztów) wynika z faktu, iż firmy mają trudności z uzyskaniem kredytu bankowego, co jest spowodowane słabą zdolnością kredytową.

Leasing, jego istota i znaczenie w finansowaniu MSP

Leasing jest stosunkowo nową formą finansowania w Polsce. Rozwija się on od początku lat dziewięćdziesiątych i jego udział w finansowaniu inwestycji jest jeszcze stosunkowo niski w porównaniu z krajami rozwiniętymi, czy też z krajami porównywalnymi z Polską, np.: Czechami i Węgrami¹⁵. Firmy korzystające z leasingu, zgodnie z badaniami Fundacji Edukacji i Badań Bankowych to głównie firmy średnie, a w mniejszym stopniu duże i małe¹⁶.

Leasing¹⁷ polega na oddaniu przez jedną stronę, tj. leasingodawcę (finansującego) w odpłatne użytkowanie środków trwałych drugiej stronie, czyli leasingobiorcy (korzystającemu), na warunkach określonych przez te strony. Istotą leasingu jest więc oddanie przez właściciela w odpłatne użytkowanie rzeczy. Do istotnych cech leasingu¹⁸ należy oddanie w odpłatne użytkowanie przedmiotu leasingu na czas oznaczony. Do niedawna brak było w polskim ustawodawstwie definicji leasingu, miały do niego zastosowanie przepisy dotyczące dzierżawy

---

¹⁴ Z usług finansowych oferowanych przez faktorów (*Rzeczpospolita z 3 czerwca 2004. Dodatek "Świat pieniądza. Wyniki instytucji finansowych za 2003 rok"*) skorzystało w 2003 roku 1200 firm, które przedstawiły do wykupu faktury wystawione przez 80 tys. przedsiębiorstw. Za pomocą faktoringu sfinansowano łącznie około 2 mln transakcji handlowych. Obroty branży – chociaż rosną z roku na rok – wynoszą jednak obecnie zaledwie około 1,5%, polskiego PKB. W niektórych państwach zachodnich udział faktoringu w finansowaniu przedsiębiorstw, mierzony udziałem wartości wykupionych faktur w łącznym PKB, jest osiem razy większy niż w Polsce. Faktoring jest bardzo popularny np. w USA, Wielkiej Brytanii i Włoszech. Patrząc na doświadczenia innych krajów, potencjał rozwoju tej branży jest u nas bardzo duży. Przedstawiciele sektora sygnalizują, iż podmioty korzystające z usług firm faktoringowych w Polsce coraz częściej zainteresowane są oprócz szybkiego odzyskania należności, dodatkowymi usługami oferowanymi przez faktorów. Chodzi przede wszystkim o badanie wiarygodności kontrahentów – firmy faktoringowe dysponują nieporównywalnie większą wiedzą na ten temat niż sami przedsiębiorcy.

¹⁵ Tamże, s. 11.

¹⁶ Leasing w programie Bankowych Badań Rynkowych. Polski Rynek Leasingu, Gemini, 2000, s. 72–73.

¹⁷ K. Gigol: *Bank a leasing*. Twigger, Warszawa 2001, s. 37.

¹⁸ K. Kruczałak: *Umowy w obrocie krajowym i międzynarodowym*, PWN, Warszawa, 1996, s. 125–126.

(art. 693 par. 1 k.c., oraz dotyczące najmu (art. 659 par. 1 k.c.). Podstawy prawne znajdowały się w prawie podatkowym¹⁹. Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny²⁰ dotyczy umowy leasingu. W art. 1 wprowadza się w Kodeksie cywilnym (w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r.) pojęcie umowy leasingu – w księdze trzeciej, „Zobowiązania”, w art. 709. Zgodnie z tą ustawą (art. 709) powszechnie używane określenie „leasingodawca” zastąpione zostało słowem „finansujący”, a „leasingobiorca” to „korzystający”, „dostawca” to „zbywca”. Weszła ona w życie 9 grudnia 2000 r. Istnieje wiele rodzajów i form transakcji leasingowych, jedne z nich są częściej stosowane, inne cieszą się mniejszą popularnością. Podziału umów można dokonywać w zależności od przyjętego kryterium²¹. Najczęściej stosowane kryteria klasyfikacji umów leasingu to między innymi:

- kryterium czasu trwania transakcji, łącznej wysokości wszystkich opłat leasingowych oraz charakteru obciążeń, wyróżnia się leasing finansowy (kapitałowy), operacyjny i mieszany,
- liczby podmiotów (bezpośredni, pośredni, popierany, zwrotny i tendencyjny),
- waluty umowy (złotowy i dewizowy),
- obciążenia stron nakładami dodatkowymi (czysty, pełny),
- świadczenia przez leasingodawcę dodatkowych usług (mokry, suchy),
- okresu trwania umowy (krótko-, długo- i średnioterminowy),
- przedmiotu leasingu (ruchomości, nieruchomości, dóbr konsumpcyjnych),
- oraz wysokości pierwszej raty (lombardowy i norweski).

---

¹⁹ W art. 23a pkt 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. O podatku dochodowym od osób fizycznych (updof) oraz w art. 17a pkt 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. O podatku dochodowym od osób prawnych (updop), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustaw: o podatku dochodowym od osób fizycznych, o podatku dochodowym od osób prawnych oraz podatku od towarów i usług, oraz podatku akcyzowym (Dz. U. nr 106, poz. 1150) zdefiniowane zostało pojęcie umowy leasingu wyłącznie dla potrzeb podatku dochodowego. Nie stworzono jednak w ten sposób nowej umowy nazywanej, ani też nie dokonano zmiany, czy też dostosowania zasad umowy leasingu opisanej w Kodeksie cywilnym.

²⁰ Dziennik Ustaw z dnia 8 września 2000 r., nr 74, poz. 855.

²¹ M. Gołda: *Leasing, zagadnienia prawne*, Difin, Warszawa 1999, s. 20-39; oraz L. Stecki: *Leasing*, Dom Organizatora, Toruń 1999; D. Załupka, M. Żyniewicz: *Leasing ABC* Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 1999; oraz L. Lewandowska: *Niekonwencjonalne formy finansowania przedsiębiorstwa*. Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk, 1999; K. Gigol: *Oplacalność działalności kredytowej banku*, Twigger, Warszawa 2000, s. 109.

Aby ocena leasingu jako formy finansowania małego i średniego przedsiębiorstwa była miarodajna, konieczne jest omówienie leasingu operacyjnego i finansowego. Z każdym z tych typów wiąże się bowiem odmienne prawa i obowiązki partnerów, odmienne potencjalne konsekwencje ekonomiczne. Podstawowe różnice pomiędzy leasingiem finansowym a operacyjnym przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Podstawowe różnice pomiędzy leasingiem finansowym a operacyjnym
Basic differences between financial leasing and operational leasing

Leasing operacyjny	Leasing finansowy
Okres umowy jest krótszy od okresu eksploatacji przedmiotu leasingu	Okres umowy jest zbliżony do okresu ekonomicznego zużycia przedmiotu leasingu
Koszty amortyzacji, konserwacji i remontów przedmiotu leasingu ponosi leasingodawca	Koszty amortyzacji, konserwacji i remontów przedmiotu leasingu ponosi leasingobiorca, a jeśli pokrywa je dawca to za określoną opłatą
Opłaty leasingowe nie pokrywają pełnej wartości przedmiotu leasingu	Opłaty leasingowe pokrywają pełną wartość przedmiotu leasingu
Przedmiot leasingu nie jest składnikiem aktywów leasingobiorcy	Przedmiot leasingu jest składnikiem aktywów biorcy
Podatek VAT naliczany jest z każdą opłatą leasingową	Podatek VAT naliczany jest jednorazowo od pełnej wartości przedmiotu leasingu
Możliwe jest odstąpienie od umowy przed jej wygaśnięciem	Wcześniejsze odstąpienie od umowy wymaga zapłaty odszkodowania dawcy przedmiotu leasingu

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

P. Szczepankowski: *Finansowanie działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2000, s. 67.

Leasing w praktyce gospodarczej spełnia następujące funkcje:

- stanowi instrument finansowania potrzeb inwestycyjnych przedsiębiorstwa, sprzyjając prowadzeniu procesów inwestycyjnych przy minimalnym początkowym zaangażowaniu środków własnych²² oraz ogranicza ryzyko inwestycyjne;

²² A. Skowronek-Mielczarek: *Wykorzystanie leasingu przez przedsiębiorstwa handlowe*, „Handel Wewnętrzny” nr 3, 2000, s. 14.

- ułatwia dostęp do środków produkcji przy braku własnych zasobów kapitałowych, dając możliwość uzyskania oferty leasingowej dopasowanej do indywidualnych oczekiwań oraz potrzeb, uwzględniając realia prowadzonej działalności gospodarczej przez biorcę;
- zwiększa elastyczność działania, innowacyjność i konkurencyjność firmy – biorcy, dając możliwość swobodnego kształtowania wysokości i rozkładu w czasie opłat leasingowych, uwzględniając możliwości płatnicze firmy;
- daje możliwość pozyskania kapitału, który charakteryzuje się stałym oprocentowaniem, nie powoduje wzrostu zadłużenia biorcy, a tym samym nie ogranicza dostępu do innych form kredytowania jego przedsiębiorstwa – biorcy;
- sprzyja zwiększaniu płynności finansowej firmy;
- sprzyja również uzyskiwaniu korzyści bilansowych oraz podatkowych przez biorcę²³.

Pełna realizacja tych funkcji i uzyskanie korzyści ekonomicznych przez przedsiębiorstwo zależy od wielu uwarunkowań, również makroekonomicznych uwarunkowań gospodarczych, zwłaszcza podatkowych.

Szacuje się, iż udział sektora małych i średnich przedsiębiorstw wśród klientów firm leasingowych stanowi około 70%, co oznacza, iż widzą one korzyści, jakie daje umowa leasingowa w praktyce funkcjonowania firmy, stanowi alternatywę dla kredytu bankowego, z pozyskaniem którego MSP mają problemy.

Miniony rok 2003, przyniósł rekordowy w historii leasingu w Polsce przyrost nowych aktywów. Według danych Związku Przedsiębiorstw Leasingowych (ZPL), 35 firmom, których danymi dysponuje ZPL (na rynku działa około 40), udało się podpisać umowy leasingowe o wartości 11,08 mld zł²⁴, co oznacza ponad 40% wzrost w porównaniu z 2002 r. Pozytywny wpływ na branżę miały w 2003 r. spadki stóp procentowych oraz polepszenie sytuacji finansowej eksporterów, a pierwsze symptomy ożywienia gospodarczego sprawiły, że coraz więcej przedsiębiorców decydowało się na inwestycje. W kontekście zmian w podatku VAT nie dziwi fakt, że prawdziwym hitem ubiegłego roku okazały się środki transportu, ale nie tylko. Tabela 3 przedstawia udział poszczególnych przedmiotów w całości portfela leasingowego w 2003 roku.

---

²³ A. Skowronek-Mielczarek: *Małe i średnie...*, op. cit., s. 81.

²⁴ K. Ostrowska: *Leasing w Polsce*, dodatek do Rzeczpospolitej z 20 maja 2004, s. 3.

Tabela 3

Udział poszczególnych przedmiotów leasingu
w całości portfela leasingowego (stan z 31 grudnia 2003 r.)
*Share of particular leasing objects
in the total leasing portfolio (state as of 31st December 2003)*

Przedmiot	Udział procentowy	Wartość w mln zł
Pojazdy	68,8	7620,79
Maszyny i urządzenia przemysłowe	21,3	2360,76
Komputery	2,0	222,91
Samoloty, statki, kolej	0,6	67,82
Inne	1,7	184,17
Nieruchomości	5,6	624,81
Łącznie	100,0	11081,20

Źródło: K. Ostrowska. *Leasing w Polsce*, dodatek do Rzeczpospolitej z 20 maja 2004, s. 3.

Tabela 4

Wartość środków oddanych w leasing w mln zł (stan z 31 grudnia 2003 r.)
Value of means handed over to leasing in mln zł (state as of 31st December 2003)

Lp.	Spółka	Pojazdy ogółem	Maszyny, urządzenia	Komputery, sprzęt biur.	Samoloty statki, kolej	Inne	Nieruchomości	Razem
i	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Europejski Fundusz Leasingowy	1661,15	238,47	40,51	0,00	0,00	0,00	1940,13
2	Raiffeisen Leasing	910,40	114,03	11,67	5,19	0,00	0,00	1041,29
3	BRE Leasing	610,88	227,09	8,72	5,41	8,01	12,00	872,42
4	BZ WBK Leasing*	458,58	244,44	14,44	-----	-----	-----	717,46
5	BEL Leasing	470,06	139,68	10,87	0,75	0,00	77,74	699,10
6	BA Creditanstalt Leasing	245,46	215,08	12,78	1,70	26,48	19,78	521,29
7	Franfinanse Leasing	251,32	173,34	34,00	2,25	5,13	-----	466,04
8	Handlowy Leasing	290,2	156,20	3,54	-----	6,10	-----	456,04
9	Volksbank Leasing	381,23	43,82	23,15	0,00	0,72	-----	448,92
10	Daimler Chrysler Leasing	376,17	1,65	0,86	-----	0,10	-----	378,77
	Suma liderów	5655,45	1553,80	151,54	15,30	46,54	109,52	7541,52
	Pozostałe firmy	1965,34	806,96	71,37	52,52	137,63	515,29	3539,73
	Razem	7620,79	2360,76	222,91	67,82	184,17	624,81	11081,25

*Łącznie: BZ WBK Finanse & Leasing SA. i BZ WBK Leasing SA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Leasing w Polsce*,
dodatek do Rzeczpospolitej z 20 maja 2004 r.

W sektorze panuje duża konkurencja – dziesięć największych firm skupia około 70% rynku. Pozycję lidera utrzymuje Europejski Fundusz Leasingowy (EFL), zaraz za nim plasuje się Raiffeisen – Leasing. Tabela 4 zawiera dane dziesięciu najlepszych firm leasingowych, dotyczące wartości poszczególnych środków oddanych przez nie w leasing przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorcy mogą bowiem korzystać z leasingu, tylko wówczas gdy chodzi o nowe środki trwałe, natomiast przy zaciąganiu kredytu bankowego takie ograniczenia nie istnieją. Unijne środki pomocowe dla MSP w latach 2004–2006 osiągną 3 mln euro, jest więc o co zabiegać, należy tylko mieć nadzieję, że ten problem w niedługim czasie zostanie rozwiązany i przedsiębiorstwa z tego sektora będą coraz chętniej wybierać leasing, jako jedną z form finansowania swych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Wnioski

Na podstawie przedstawionych w artykule danych można sformułować następujące wnioski:

- 1) zdefiniowanie pojęć małego i średniego przedsiębiorstwa (w UE) i przedsiębiorcy (w Polsce) jest bardzo zbliżone. Podstawowe różnice dotyczą jedynie górnej granicy wielkości zatrudnienia w średnim przedsiębiorstwie oraz rocznej wartości przychodów zarówno w małym jak i średnim przedsiębiorstwie;
- 2) udział MSP w strukturze ogólnej liczby przedsiębiorstw tak w Polsce jak i UE jest zbliżony i wynosi ok. 99%;
- 3) w Polsce od 1997 roku systematycznie rośnie udział MSP w tworzeniu PKB (w 2000 r. – 49,4%). Jednak jest to o ponad 10 pkt. procentowych mniej niż średnia udziału w UE;
- 4) udział zatrudnienia MSP w Polsce stanowi 54,5% ogółu zatrudnionych, przy ponad 66% udziale w UE;
- 5) aby zwiększyć udział leasingu jako formy finansowania z wykorzystaniem środków UE, należy dokonać zmian w regulacjach prawnych w celu umożliwienia objęcia leasingiem nie tylko nowych maszyn i pojazdów, ale także używanych;
- 6) MSP w Polsce stanowią 70% klientów firm leasingowych, jednak w stosunku do ich liczby udział ten jest mały;
- 7) główne pozycje w całości portfela leasingowego w Polsce stanowią pojazdy (68,8%) oraz maszyny i urządzenia przemysłowe (21,5%).

Literatura

1. Gigol K.: *Bank a leasing*, Twigger, Warszawa 2001.
2. Gigol K.: *Oplacalność działalności kredytowej banku*, Twigger, Warszawa 2000.
3. Gołda M.: *Leasing, zagadnienia prawne*, Difin, Warszawa 1999.
4. Grzybowska M., Zubrzycki J.: *Leasing – zagadnienia podatkowe i rachunkowe*. Unimex, Wrocław 2003.
5. Jarocka E.: *Finanse przedsiębiorstw systemu bankowego, budżetowego, ubezpieczeń*, Difin, Warszawa 2003.
6. Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 r. Ministerstwo Gospodarki i Polityki Socjalnej, Warszawa 2003.
7. Królikowski A.: *Finanse i bankowość*. (Wybrane zagadnienia), Wyższa Szkoła Morska, Szczecin 1999.
8. Kruczalak K.: *Umowy w obrocie krajowym i międzynarodowym*, PWN, Warszawa 1996.
9. Leasing w programie Bankowych Badań Rynkowych. Polski Rynek Leasingu, Gemini 2000.
10. Lewandowska L.: *Niekonwencjonalne formy finansowania przedsiębiorstwa*, ODiDK, Gdańsk 1999.
11. Łuczka T.: *Kapitał obcy w małym i średnim przedsiębiorstwie*. PWN, Warszawa–Poznań 2001.
12. *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej*. Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2003.
13. Ostrowska K.: *Leasing w Polsce*, dodatek do „Rzeczpospolitej” z dnia 20 maja 2004.
14. Piasecki B.: *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*. PWN, Warszawa–Łódź 2001.
15. Pluta W.: *Finanse małych i średnich przedsiębiorstw*. PWE, Warszawa 2004.
16. Rzeczpospolita – dodatek – *Świat pieniądza* z 3 czerwca 2004.
17. Skowronek-Mielczarek A.: *Małe i średnie przedsiębiorstwa – źródła finansowania*, C.H.Beck, Warszawa 2003.
18. Skowronek-Mielczarek A.: *Wykorzystanie leasingu przez przedsiębiorstwa handlowe*, „Handel Wewnętrzny” nr 3, 2000.
19. Skowronek-Mielczarek A.: *Źródła zewnętrznego finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Główniej Szkoły Handlowej, Warszawa 2002.
20. Stecki L.: *Leasing*, Dom Organizatora, Toruń 1999.

21. Strużycki M.: *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*. Difin, Warszawa 2002.
22. Szczepankowski P.: *Finansowanie działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2000.
23. Załupka D., Żyniewicz M.: *Leasing ABC i D*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 1999.

Wpłynęło do redakcji w październiku 2004 r.

Recenzent

prof. dr hab. Zdzisław Niedzielski

Adresy Autorów

dr Aleksander Królikowski
Akademia Morska w Szczecinie
Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu
Instytut Zarządzania Transportem
70-507 Szczecin, ul. Henryka Pobożnego 11

mgr Anna Mierzejewska
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Teatralna 15

21. Strużycki M.: *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*. Difin, Warszawa 2002.
22. Szczepankowski P.: *Finansowanie działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2000.
23. Załupka D., Żyniewicz M.: *Leasing ABC i D*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 1999.

Wpłynęło do redakcji w październiku 2004 r.

Recenzent

prof. dr hab. Zdzisław Niedzielski

Adresy Autorów

dr Aleksander Królikowski
Akademia Morska w Szczecinie
Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu
Instytut Zarządzania Transportem
70-507 Szczecin, ul. Henryka Pobożnego 11

mgr Anna Mierzejewska
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Teatralna 15